

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

MTÜ Kodukant Läänemaa tegevuspiirkonna strateegia seminar SOTSIAALVALDKOND

13.12.2022

Tegevuspiirkond

2

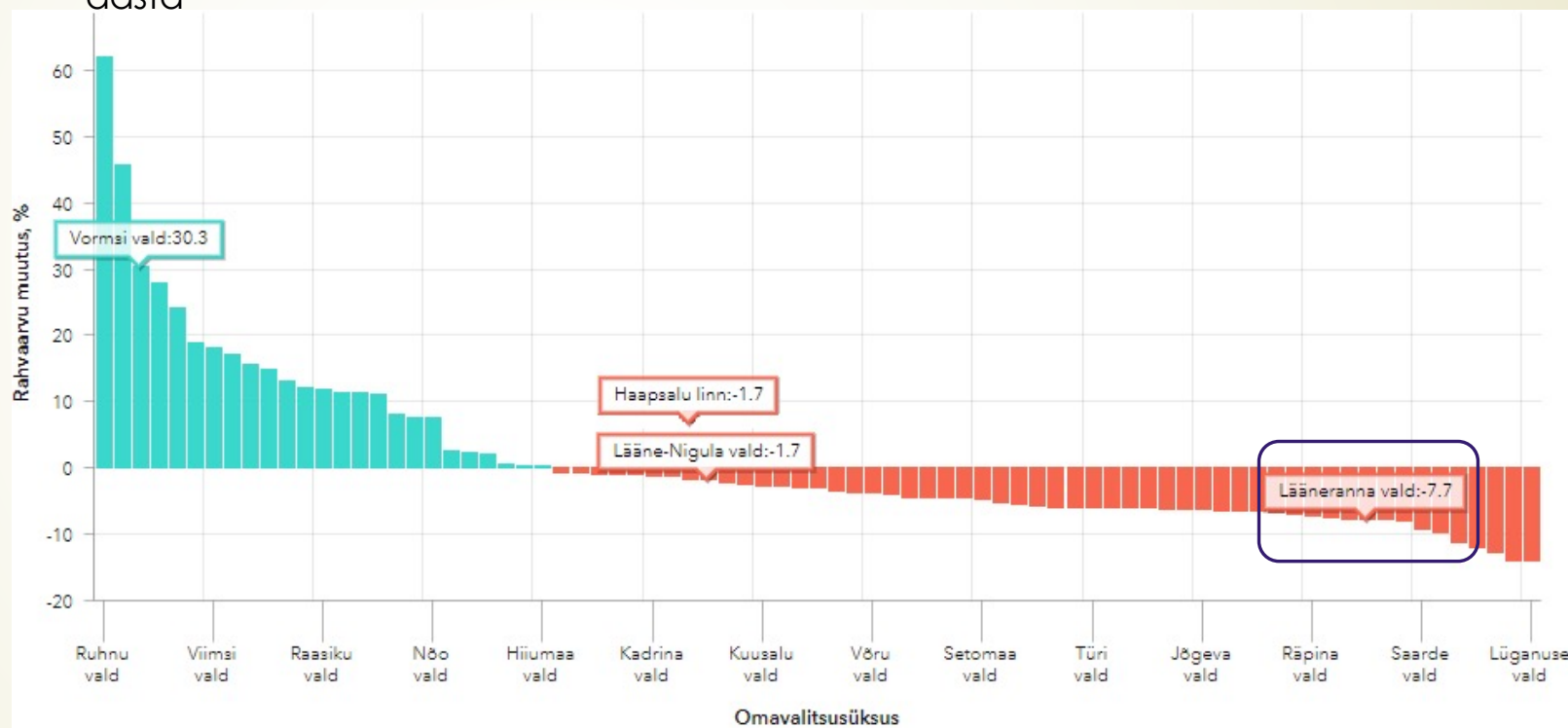
- ✓ Kodukant Läänemaa (KKLM) tegevuspiirkond asub Lääne-Eestis, endise Lääne maakonna territooriumil (enne 2017. aasta haldusreformi).
- ✓ Praegune tegevuspiirkond on seotud nii Lääne kui Pärnu maakonnaga:
 1. Lääneranna valla Hanila ja Lihula piirkonnad (Pärnumaa)
 2. Lääne-Nigula vald (Läänemaa)
 3. Vormsi vald (Läänemaa)
 4. Haapsalu linn ja linnaline piirkond (Läänemaa)
- ✓ Pindala: 2 413,76 km²
- ✓ Elanike arv: 14 351 (2022)

KOVide lõikes on Lääneranna elanike arv kõige enam kahanenud viimase 10 aasta jooksul

- ✓ Vormsi vallas on viimase kümne aastaga rahvaarv tõusnud 30% võrra.
- ✓ Lääneranna valla elanike arv on kümne aastaga kahanenud 7,7% võrra. Piirkonnas on ka külasid, kus alalised elanikud puuduvad.

Rahvaarvu muutus omavalitsusüksustes | 2011-2021 aasta

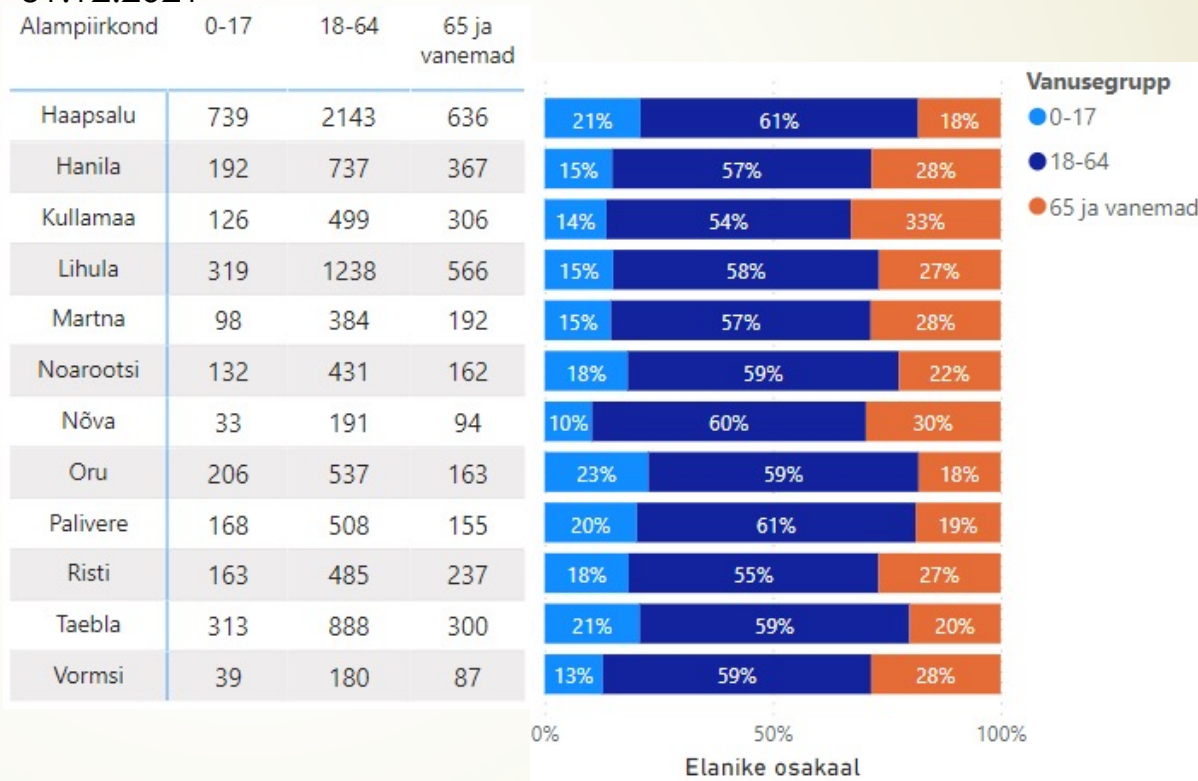
Rahvaarv vanusegrupiti alampiirkondades

4

- ✓ **Noorte** elanike arv on kõrgeim Haapsalu (739), Lihula (319) ja Taebla (313) piirkonnas. Samas osakaaluselt on noori kõige enam Oru piirkonnas (23%). Noorte osakaal on madalaim Nõva piirkonnas (10%, 33 elaniku).
- ✓ **Tööealise** elanikkonna osakaal on veidi kõrgem Haapsalu ja Palivere piirkonnas (61%) . Mõnevõrra madalam Kullamaa piirkonnas (54%).
- ✓ **Vanemate** elanike arv on suurim Haapsalu (636) ja Lihula (566) piirkonnas. Vanemaealiste osakaal on kõrgem aga Kullamaal (33%) ja Nõval (30%).

Elanike jaotumine vanusegruppidesse alampiirkondades |

31.12.2021

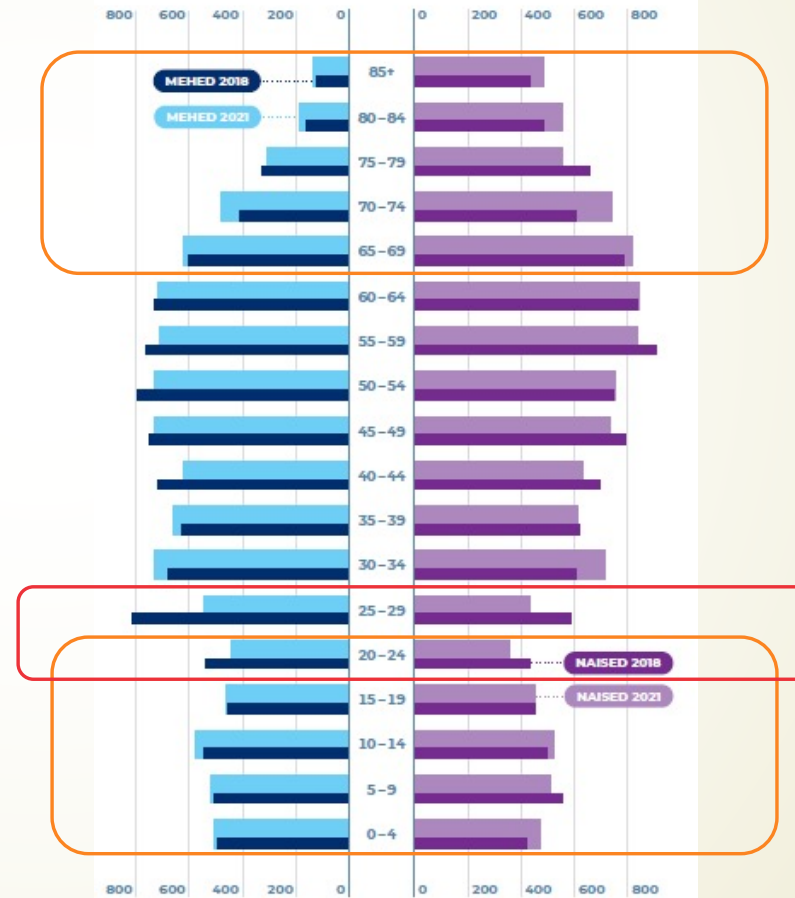

Piirkonnas on suur eakate ja madal laste osatähtsus

- ✓ Läänemaa rahvastikupüramiid kirjeldab vananevat rahvastikku, kus eakate osatähtsus rahvastikus on suur/kasvav ja laste (0-14 aastaste) osatähtsus madal/kahanev.
- ✓ Eesti keskmine **laste osatähtsus** on 16,4%, Läänemaal 15,4%.
- ✓ Eesti keskmine **eakate osatähtsus** on 20,3%, Läänemaal 24,2%.
- ✓ Rahvastikupüramiidi mõjutab ka **negatiivne rändesaldo**, mis on Läänemaal -2,2 (Eesti madalaim on -6,5 ja kõrgeim 9,4).
- ✓ Võrreldes 2018. aastaga, on **märgatavalt vähenenud 20-24. ja 25-29. aastaste** arv Läänemaal.

RAHVASTIKUPÜRAMIID

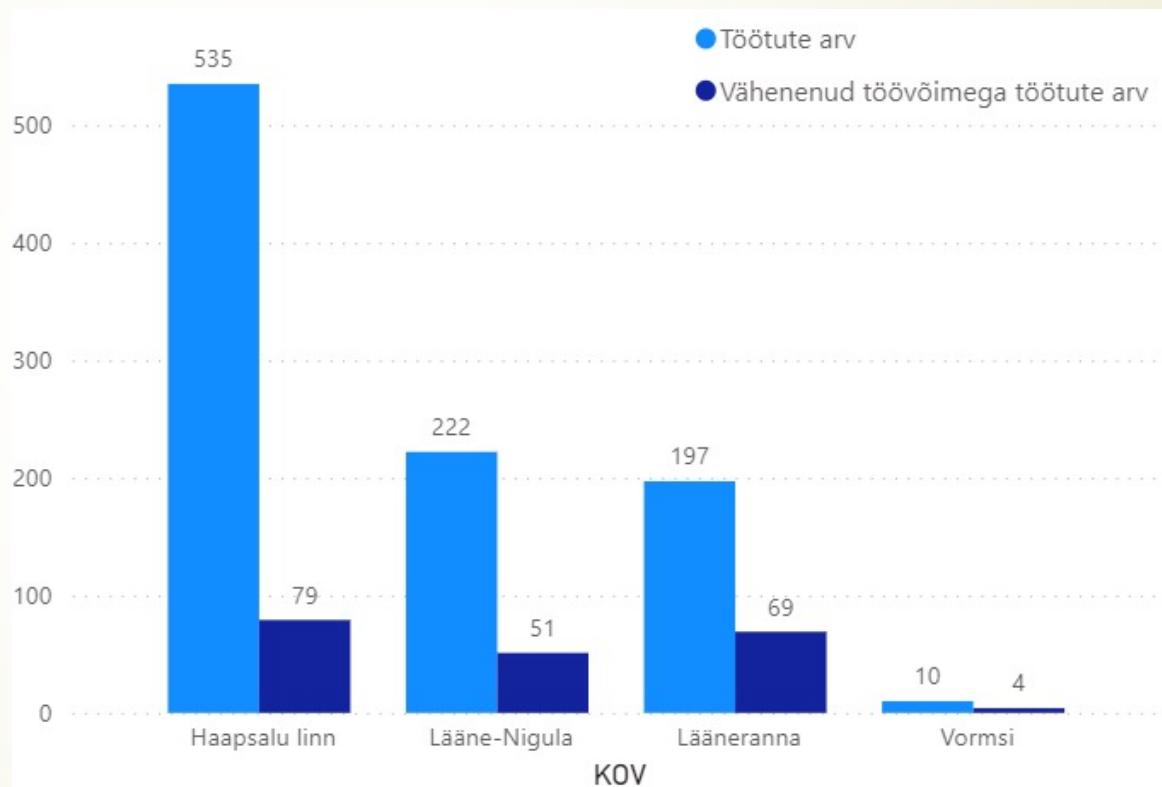
Rahvastik aastal 2021 ja muutus võrreldes 2018. aastaga

78% Lääne maakonna registreeritud töötutest kuulub riskirühma.

- ✓ Lääne maakonnas on oktoober 2022 seisuga registreeritud töötuid 767.
- ✓ Soo lõikes jagunevad töötud täpselt pooleks.
- ✓ 66% töötutest on vanuses 25-54-aastased, 22% 55+ ja 11% on 16-24-aastased.
- ✓ **Registreeritud töötuse määr on veidi kõrgem Eesti keskmisest (Eesti keskmine 7,4%, Läänemaal 8,8%).**
- ✓ 78% Lääne maakonna töötutest kuulub riskirühma ning neile on keerulisem uut töökohta leida.
- ✓ 71% töötutest on ebapiisavate oskustega ja 33% on pikaajalised töötud.
- ✓ **Lääne maakonnas on töötutest 17% vähenenud töövõimega.**

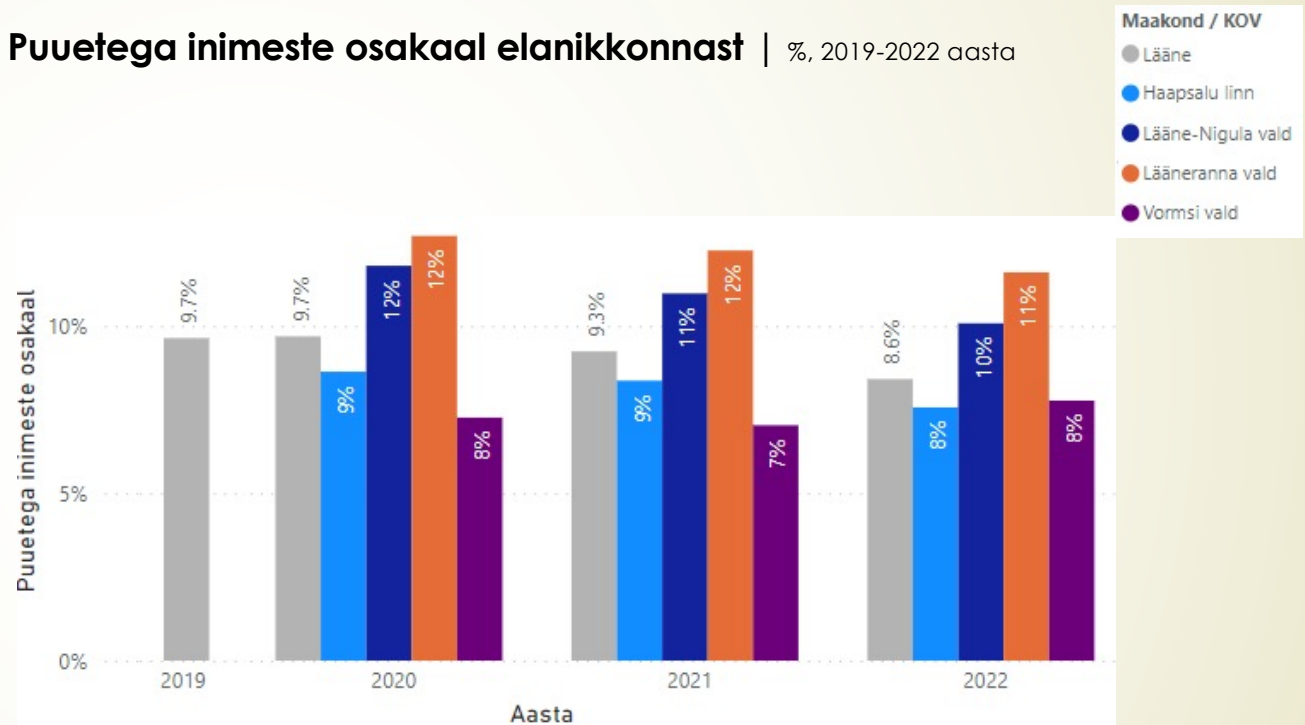
Registreeritud töötute arv tegevuspiirkonna kohalikes omavalitsustes | 17.10.2022

Puuetega inimeste osakaal elanikkonnast on madal

- ✓ Lääne maakonnas on puuetega inimeste osakaal kogu elanikkonnast **Eesti madalaimate seas** (8,6% 2022. aasta 1. jaanuari seisuga). Veel madalam on puuetega inimeste osakaal Rapla, Hiiu ja Harju maakondades (vastavalt 8,4%; 8,3% ja 6%).
- ✓ Puuetega inimeste osakaal on **kõrgem Lääneranna ja Lääne-Nigula** omavalitsustes (vastavalt 11% ja 10%).
- ✓ Vormsi valla suhtarv on tõusnud kuna elanike arv on vähenenud. Tegelikult on siiski ka seal puuetega inimeste arv vähenenud.
- ✓ **Puuetega inimeste osatähtsus KKLM tegevuspiirkonnas on vähenemas.**

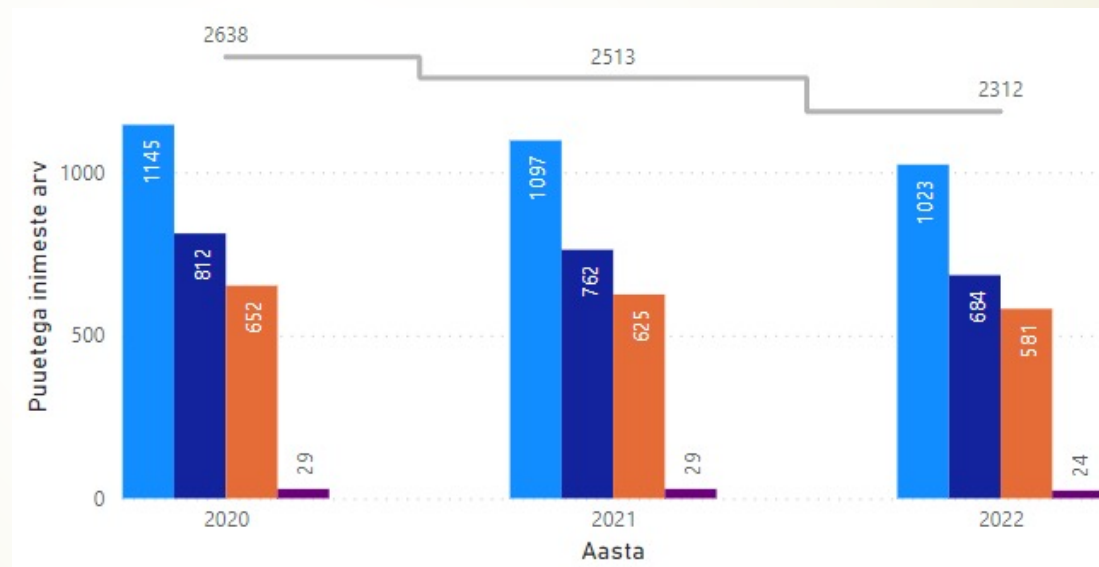
Puuetega inimeste osakaal elanikkonnast | %, 2019-2022 aasta

Puuetega inimeste arv on kõigis tegevuspiirkonna KOVides langemas

- ✓ KKLM tegevuspiirkonna kohalikes omavalitsustes on puuetega inimeste arv suurim Haapsalu linnas, vähem on puuetega inimesi Lääneranna ja Vormsi vallas.
- ✓ Lääneranna ja Lääne-Nigula vallas on puuetega inimeste osakaal suurem võrreldes Haapsaluga, kuid arvuliselt on seal puuetega inimesi vähem.
- ✓ Vähem asustatud piirkondades on puuetega inimeste osakaal suurem.
- ✓ Enam kui pooled puuetega inimestest on noored ja tööealised (nooremad kui 64-aastased).

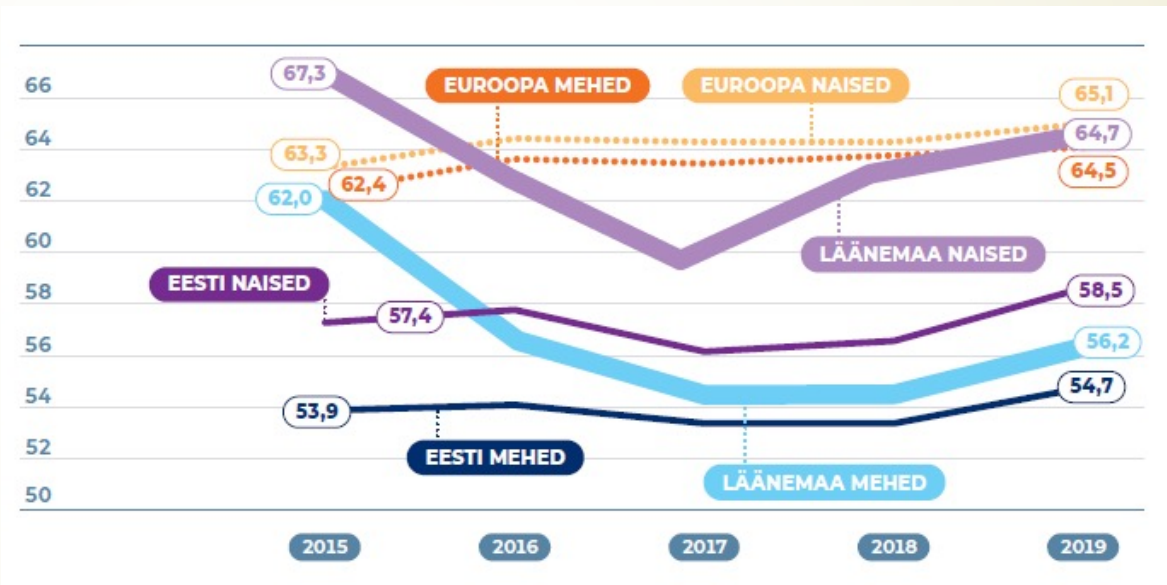
Puuetega inimeste arv KOV-ides | 2020-2022 aasta

Naiste tervena elada jäänud aastate arv on oluliselt kõrgem Eesti keskmisest

- ✓ Läänemaa naiste tervena elada jäänud aastate arv on Eesti keskmisest 6,2 aasta võrra pikem ning meeste tervena elatud aastad on 1,2 aasta võrra pikem.
- ✓ Läänemaa naiste tervena elada jäänud aastate arv on ligilähedal Euroopa keskmisele.
- ✓ Tervena elatud aastad peegeldavad piiranguteta elada jäänud aastaid.
- ✓ Võttes arvesse ka vananevat rahvastikku, **mõjutab see oluliselt tööealiste inimeste töövõimekust ja toimetulekut piirkonnas.**

Tervena elada jäänud aastad | vanuses 0 aastat, 2015-2019

Läänemaa elanike positiivne tervise enesehinnang on kõrgem Eesti keskmisest

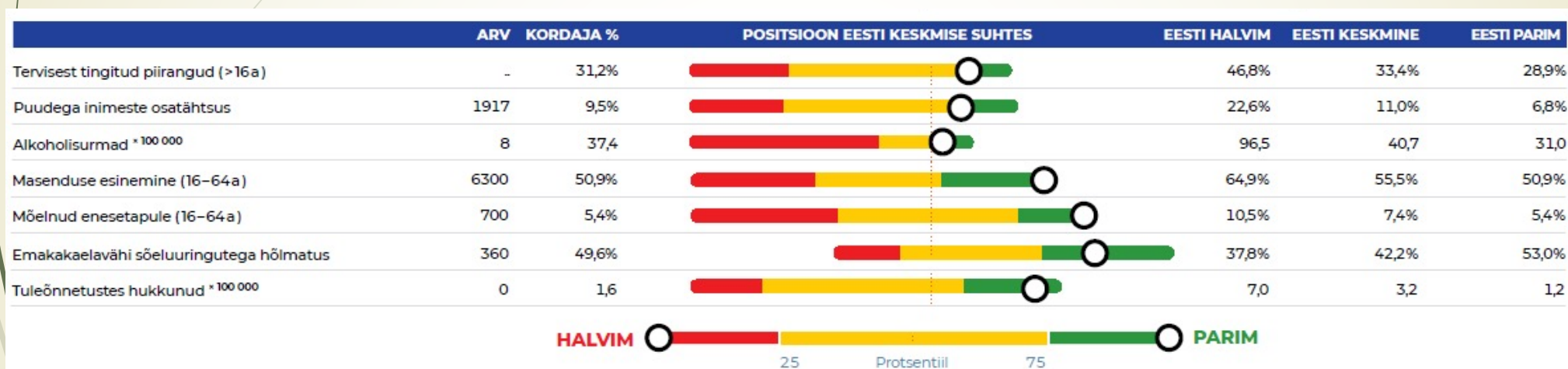
- ✓ Läänemaa elanike tervisekäitumise põhinäitajatest on **tervise spordi harrastamine** Eesti keskmise tasemel (59,6% keskmine; 59,9% Läänemaal) ja **ülekaalulisus elanike seas** veidi kõrgem Eesti keskmisest (52,0% keskmine; 55,7% Läänemaal).
- ✓ Läänemaa elanike positiivne tervise enesehinnang on olnud **Eesti keskmisest kõrgem viimased 10 aastat**.
- ✓ Elanike positiivne tervisehinnang peegeldab inimese subjektiivset kui ka objektiivset tervist kirjeldades **üldist rahulolu oma eluga ja võimaldades prognoosida haigestumust ja suremust**.

Positiivne tervise enesehinnang | hinnang väga hea ja hea osakaal %, vastajad vanuses 16+, 2012-2021 aasta

Lääne maakond on mitme tervise ja heaolu näitaja poolest Eesti parima 25% seas

Läänemaa tervise ja heaolu ülevaade | kõrgema positsiooniga tervisenäitajad, 2022

- ✓ Graafikul on kujutletud Lääne maakonna positsioon (valge ring) Eesti keskmise suhtes (roheline kujutab Eesti 25% parimate maakondade tulemusi ja punane 25% halvimate maakondade tulemusi).
- ✓ **Lääne maakonnas on masenduse esinemine ja enesetappudele mõtlemine kõige madalamal tasemel võrreldes teiste maakondadega.**
- ✓ Samuti on madalal tasemel alkoholisurmade ja tuleõnnetustes hukkunute indeks, mis erinevad Eesti kõige halvima oluliselt.

Haridusliku erivajadusega laste arv

12

- ✓ HEV laste arvus ei kajastu need tugiteenuseid saavad lapsed, kelle osas pole HEV otsust tehtud
- ✓ Haapsalu linnas ja Lääne-Nigula vallas koordineerib hariduse tugiteenuste (eri- ja sotsiaalpedagoog, psühholoog, logopeed) pakkumist Tugiteenuste Keskus
- ✓ Tugispetsialiste on puudu eelkõige Lääne-Nigula, Lääneranna ja Vormsi vallas

HARIDUSLIK ERIVAJADUS	Lääne-Nigula	Haapsalu	Vormsi
HEV (koolid)	186	60	5
AEV (lasteaiad)	89	20	ei kaardista

Hariduslike erivajadustega lasteks nimetatakse lapsi, kes erinevad eakaaslastest oma võimetelt, kultuuriliselt või sotsiaalselt taustalt või isiksuseomadustelt sedavõrd, et vajavad oma arengupotentsiaali realiseerimiseks keskkonna ümberkorraldamist. Haridusliku erivajadusega õpilased võivad olla nii **puudega**, **õpiraskustega**, aga ka **andekad** või mingitel muudel põhjustel õpikeskkonna kohandamist vajavad lapsed ja noored.

Sotsiaalfond+ meede

MEETME ÜLDEESMÄRGID

- ▶ pikaajalise hoolduse teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamine ning hoolduskoormuse leevendamine
- ▶ inimväärikuse tagamine, sh vaesuse vähendamine ja sotsiaalse kaasatuse suurendamine.
- ▶ LEADER tegevusrühmad rakendavad esmakordselt
- ▶ Periood 2023-2027 (tegevused alates 2024)
- ▶ „Umbrella“ meetodil, rahastuse saaja ja vastutaja KKLM
- ▶ KKLM korraldab „minivoore“ tegevuste elluviijate leidmiseks
- ▶ Miniprojektide hindamiseks moodustatakse komisjon
- ▶ Ühe miniprojekti ühikuhinnaks 5395 eurot, seega eelistatud väiksemamahulised või etappideks jagatavad suuremad projektid

Sotsiaalfond+ meede

ABIKÕLBULIKUD KULUD

- projektijuhi töötasu
- koolituse, seminari, teabepäeva ja muu samalaadse korraldamine
- sõidukulud
- uuringu tellimine ja läbiviimine
- eksperdihinnangu tellimine
- teabematerjali koostamine ja väljaandmine
- veebilehe loomine, haldamine ja arendamine
- riigisisel ja välisriigis toimuval seminaril, konverentsil, messil või õppereisil osalemine
- ESF+ sümboolika kulud
- ligipääsetavuse parendamine
- tegevuskulud

Sotsiaalfond+ meede

PIIRANGUD

- Sihtrühm 16+ elanikkond
- Ei toetata tegevusi, mida juba tegevuspiirkonnas ellu viiakse välja arvatud juhul kui tegevused loovad juba olemasolevatele teenustele lisandväärtust.

Läänemaa sotsiaalvaldkonna arenguvajadus (koostatav Lääne maakonna arengustrateegia)

- Üldhooldekodu kohtade arvu suurendamise asemel tuleb tähelepanu suunata teenuse disainile ja teenuste mitmekesistamisele. Tuleb pakkuda alternatiivseid teenused, suurendada avateenuse osakaal, luua võimalusi kogukonnamajutuseks ja päevahoiuteenuste pakkumisteks.
- **Rohkem tähelepanu tuleb pöörata laste vaimse tervise probleemidele. Vajalik on ka lastevanemate koolitamine ja toetamine.**
- **Vajadus on toetada koduhooldajaid, seal hulgas võimaldada omastehooldajale puhkust, nõustamist, asendamist.**
- Suur vajadus on hooldustöötajate järele. Tuleb toetada sotsiaaltööd õppijate tööle asumist sotsiaaltööl.
- **Vajadus on suurendada vanemluse toetamise programme, seal hulgas erivajaduste laste vanemate tugigruppe, vanemahariduse programme ja koolitusi.**
- **Vajadus on käivitada ja toetada dementsusega vanurite hooldajate tugigruppe.**
- Vajadus on pakkuda motivatsioonipakette alustavatele perearstipraksistele Lääne-Nigulas.
- Vajadus on sotsiaaltranspordi tõhusamaks korraldamiseks maakonnas.

SWOT (projekt 25.11.22)

TUGEVUSED

1. Loodusressursside rohkus.
2. Traditsioonide ja kultuuripärandi rikkus.
3. Soodne asukoht.
4. Kõrge kogukondlik aktiivsus.
5. Elanike kõrge haridustase.
6. Tervislik elukeskkond ja elanike head tervisnäitajad.
7. Ettevõtlusaktiivsuse tõus.

VÕIMALUSED

1. EL toetused maaelu toetuseks.
2. Perede kõrge huvi maapiirkonda kolimise vastu.
3. Tehnoloogia võimaluste areng.
4. Ukraina sõjapõgenike ressurss.
5. Looduskaitsete piirangutega alade rohkus.

NÕRKUSED

1. Töökohtade arvu vähenemise trend.
2. Ebasoodne demograafiline seis.
3. Kohati infrastruktuuri madal kvaliteet.
4. Hooajalisus nii elanike kui ka külastajate arvus.
5. Kultuurise vaba aja veetmise võimaluste piiratus.
6. Ühistranspordi ebarahuldav tase.
7. Koostöö killustatus ja elanike madal kaasatus kohalikes omavalitsuses.

OHUD

1. Piirkonna rahva arvu pöördumine vähenemise trendi.
2. Majanduskasvu pidurdumine ja langus.
3. Piirkonna jaoks ebasoodne regionaalpoliitika.
4. Võimalik COVID-19 järgmine laine.

TUGEVUSED

- ▶ Loodusressursside rohkus
 - ▶ Traditsioonide ja kultuuripärandi rikkus
 - ▶ Soodne asukoht
 - ▶ Kõrge kogukondlik aktiivsus
 - ▶ Elanike kõrge haridustase
 - ▶ Tervislik elukeskkond ja elanike head tervisnäitajad
 - ▶ Ettevõtlusaktiivsuse tõus
- ▶ Loodusressursside rohkus (meri, ranna-alad, väikesaared, tuntud kaitsealad, mets, pilliroog, muda, turvas, puit, kruus jne).
 - ▶ Traditsioonide ja kultuuripärandi rikkus (rannarootslased, käsitöö pärand jne).
 - ▶ Soodne asukoht (pealinna regiooni lähedus, sadamate ja trasside olemasolu).
 - ▶ Kõrge kogukondlik aktiivsus. (Külaliikumise kaardistuse (Kodukant 2020) kohaselt on Läänemaal kõrgeim külaseltside ja teiseks kõrgeim külavanemate arvu suhe elanike arvu.)
 - ▶ Elanike kõrge haridustase (kõrgharitud inimeste osakaal 17% ehk viies koht Eesti maakondade lõikes, Haapsalu Kutsehariduskeskuse ja TLU Haapsalu kolledži lähedus)
 - ▶ Tervislik elukeskkond ja elanike head tervisnäitajad (rahuolu indeks õhukvaliteedi ja müra vähesuse osas kõrge näitajaga, Nii naiste kui ka meeste tervena elada jäänud aastad Läänemaal Eesti keskmisest kõrgemad, meestel 1,5 aastat, naistel koguni 6,2 aastat. Ka tervise enesehinnang on 5% Eesti keskmisest kõrgem.)
 - ▶ Ettevõtlusaktiivsuse tõus (Uute registreeritud juriidiliste isikute arv tegevuspiirkonnas on tõuseva trendiga, mis näitab et KKLM tegevuspiirkond on atraktiivne koht uute ettevõtete loomisel.

NÕRKUSED

- Töökohtade arvu vähenemise trend
 - Ebasoodne demograafiline seis
 - Kohati infrastruktuuri madal kvaliteet
 - Hooajalisus nii elanike kui ka külastajate arvus
 - Kultuurise vaba aja veetmise võimaluste piiratus
 - Ühistranspordi mitterahuldav tase
 - Koostöö killustatus ja elanike madal kaasatus kohalikes omavalitsuses.
- Töökohtade arvu vähenemise trend (langev tööjõu arvukus, samuti tööga hõivatute hulk. Registreeritud töötuse määr Eesti keskmisest kõrgem. Lääne maakonnas on üle 750 töötut, kellest 78% kuuluvad riskirühma, 71% on ebapiisavad oskused ning 33% töötutest on olnud pikaajaliselt töötuta.)
 - Ebasoodne demograafiline seis (madal tööealiste osakaal koos suure eakate 24,2% ja madala laste osatähtsusega 15,4%)
 - Kohati infrastruktuuri madal kvaliteet (kohati kehv teedevõrk rahulolu 41-51%, halb internetiühendus ja kiire interneti puudumine maapiirkonnas, vähene pääs merele jne).
 - Hooajalisus nii elanike kui ka külastajate arvus (Hooajaliste elanike arvu kasv ja alaliste elanike vähenemine. Turismivaldkonna hooajalisus, mis soosib voodikohtade madalat täituvust ehk 2021 25%)
 - Kultuurise vaba aja veetmise võimaluste piiratus (Rahulolu tegevuspiirkonna omavalitsustes 2021 Lääne-Nigula ja Lääneranna vastavalt 47% ja 51%)
 - Ühistranspordi mitterahuldav tase (Rahulolu tegevuspiirkonna omavalitsustes 2021 Lääne-Nigula ja Lääneranna vastavalt 53% ja 52%)
 - Ebapiisav koostöö ja madal kaasatus (elanike ja organisatsioonide vahel on ebapiisav koostöö ja killustatus. (Rahulolu indeksi kohaselt on elanike rahulolu kaasamisega madal 46-55%)

VÕIMALUSED

- ▶ EL toetused maaelu toetuseks
 - ▶ Perede kõrgenenud huvi maapiirkonda kolimise vastu
 - ▶ Tehnoloogia võimaluste areng
 - ▶ Ukraina sõjapõgenike ressurss
 - ▶ Looduskaitsete piirangutega alade rohkus
- ▶ EL toetused maaelu toetuseks
 - ▶ Kõrgenenud huvi suurlinnades maapiirkonda kolimise vastu (tulijate profiil on hea haridusega lastega pered või maksujõulised keskealised pered; positiivne märk on, et elanike arv kasvab Haapsalu maantee ääresetes piirkondades).
 - ▶ Tehnoloogia võimaluste areng.
 - ▶ Ukraina sõjapõgenike ressurss.
 - ▶ Looduskaitsete piirangutega alade rohkus (KKLM tegevuspiirkonna pindalast on kaitse all hinnanguliselt 1/3 territooriumist).

OHUD

- ▶ Piirkonna rahva arvu pöördumine vähenemise trendi
 - ▶ Majanduskasvu pidurdumine ja langus
 - ▶ Piirkonna jaoks ebasoodne regionaalpoliitika
 - ▶ Võimalik COVID-19 järgmine laine
- ▶ Piirkonna rahva arvu pöördumine vähenemise trendi (viimaste aastate rändesaldo on olnud positiivne. 2022 võrreldes 2021 tõusis elanike arv 346 inimese võrra, tõus toimus kõigil omavalitsustes. Samas 20-29 vanuses noorte arv näitab vähenemise trendi)
 - ▶ Covidist ja Ukraina sõjast tingitud majanduskasvu pidurdumine/ langus (omavalitsuste tulubaasi ja (investeeringis) võimekuse vähenemine, kõrge inflatsioon (energiyahindade ja tootmissisendite kallinemine, konkurentsivõime langus välisturgudel)
 - ▶ Piirkonna jaoks ebasoodne regionaalpoliitika (regionaalpoliitika soosib tõmbekeskuste arengut, haldusreform koondab teenused suurematesse keskustesse ja tekitab ebakindlust paikkonna suhtes).
 - ▶ Võimalik COVID-19 järgmine laine

Visioon (projekt 25.11.22)

- ▶ Aastal 2027 on Kodukant Läänemaa tegevuspiirkond jõukas, mitmekülgne ja innovaatiline ettevõtlus- ja külastuskeskkond, kus kasutatakse säästvalt kohalikke ressursse ja pärandit ning luuakse väärt töökohti elanikkonnale.
- ▶ Siinne elukeskkond on mitmekesine ja turvaline ning vastab eri vanusegrupi vajadustele. Kvaliteetne taristu ja avalik ruum toetab vaimse ja füüsilise tervise hoidmist ja enesearengut.
- ▶ Piirkonnas elavad teotahtelised inimesed ja pulbitseb aastaringne elu. Siinsed kogukonnad on aktiivsed, kaasavad ning tugeva identiteediga. Tegevuspiirkond on tuntud ja eristuva kuvandiga.

**Mida tahaksite selles
visioonis ja SWOT'is
täiendada, et katta paremini
sotsiaalvaldkonda?**

Visioon (versioonid)

- ▶ Aastal 2027 on Kodukant Läänemaa tegevuspiirkond jõukas ning mitmekülgne ettevõtluskeskkond, mis pakub töökohti ja soodsat kasvulava nii väike- kui suurettevõtluse arendamiseks. Elukeskkond on mitmekesine, turvaline ning vastab eri vanusegrupi vajadustele. KKLM tegevuspiirkond on atraktiivne ja populaarne turismisihtkoht, kus väärtustatakse nii loodus- kui pärandkultuuri eripära.,,
- ▶ kvaliteetse taristu ja avaliku ruumiga elukeskkond. Noorenev elanikkond on aktiivne ja koostegev, kasutades oma tegevuses (ettevõtluses) kohalikke ressursse. Piirkonna identiteet on tugev ja tuntud.
- ▶ Ettevõtlust ja innovaatsust toetav elukeskkond, kus tegutsevad kaasatud ja aktiivsed kogukonnad. Identiteeti hoidev, pärandkultuuril ja loodusel põhinev külastuskeskkond pikendab külastaja piirkonnas viibimist. Toimiv taristu toetab vaimse ja füüsilise tervise hoidmist ja enesearengut.
- ▶ Eristuva elu- ja töökeskkonnaga tegevuspiirkond, kus elavad teotahtelised inimesed ja pulbitseb aastaringne elu.

**Millised on selle teema
juures vajadused teenuste,
ennetuse ja tugitegevuste
järele?**

**Kes võiks olla nende
tegevuste elluviija?**

**Millise märkamise või mõtte
ma tänasest kaasa võtan?**